

Hur ofta läkare hamnade inför domstol är svårt att precisera eftersom centrala register saknas. Enstaka rättsfall har publicerats. Mest känd är antagligen den olycka som ledde till utformandet av lex Maria. 1937 avled fyra personer på Maria sjukhus i Stockholm till följd av en läkemedelsförväxling. Dessa patienter hade behandlats för enkla kirurgiska åkommor, och i stället för lokalbedövning injicerats med ett starkt njurtoxiskt desinfektionsmedel. Åtal väcktes mot fem personer, men samtliga frikändes. Det ansågs inte möjligt att exakt klarlägga hur förväxlingen gått till. Denna händelse väckte mycket stor uppmärksamhet och ledde till en ny lagbestämelse, »lex Maria«, som innebar att det förelåg en lagreglerad skyldighet att till Medicinalstyrelsen/Socialstyrelsen anmäla fall där patienter skadats eller allvarigt till följd av fel eller missgrepp inom sjukvården. Händelserna på Maria sjukhus anmäldes mycket snabbt till Medicinalstyrelsen, men något fel i detta avseende hade egentligen inte begåtts [6].

I ett annat fall, från 1945, dömdes två läkare till en villkorlig fängelsedom och dagsböter för vållande till annans död. I samband med ett försök att ta ut moderkakan efter en förlossning bildades en falsk gång från slidan ut i bukhålan och man fick ut hela livmodern, som också avlägsnades. Operatören upptäckte inte sitt misstag förrän kvinnans tarmar ramlade ut från vagina. Kvinnan avled på grund av blodförlusten [7].

Enligt publicerade uppgifter från Medicinalstyrelsens disciplinnämnd och dess efterföljare, ansvarsnämnden (1947–1980), överlämnades mellan 3 och 10 fall årligen till åklagare för bedömning [8, 9, 10]. Det framgår inte hur många av dessa fall som ledde till åtal och fällande dom. HSAN, som startade sin verksamhet 1980, redovisar inte de fall som överlämnats till åklagare men enligt kanslichefen på HSAN är detta synnerligen ovanligt och sker kanske en gång per decennium [11]. Däremot anmäls av patienter/anhöriga årligen uppskattningsvis 20–40 fall direkt till polis eller åklagare [12, 13]. Det stora flertalet av dessa ärenden avskrivs. TV 4 gjorde 2009 [11] en undersökning av vårdrättegångar mellan åren 1982 och 2008. Hur undersökningen gick till, och om man verkligen fick med alla fall, är osäkert. 12 mål redovisas och i 9 av dessa fall fälls den involverade personalen och döms till dagsböter/villkorlig fängelsedom. Detta måste ställas i relation till att flera hundra fall under denna period anmälts till åklagare. Det förefaller som om anmälningarna till polis/åklagare numera i huvudsak sker från patient/anhörig.

Den 1 januari 2011 fick vi ett helt nytt system som bygger mycket mindre på bestraffning. HSAN:s varningar och erinran försvann och tyngdpunkten ligger nu på att komma till rätta med eventuella systemfel. Hur detta kommer att fungera är kanske väl tidigt att spekulera om. Förhoppningsvis tillgodoses både allmänhetens och sjukvårdspersonalens intressen på ett rättvist och balanserat sätt.

Patrick Belfrage
pensionerad obstetriker/gynekolog,
tidigare föredragande läkare vid HSAN
och Patientförsäkringen

RECENSIONER

En tunn bok om statistik

STATISTICS AT SQUARE TWO

130 sidor

Författare: Michael Campbell

Förlag: BMJ Books, Blackwell Publishing; 2007

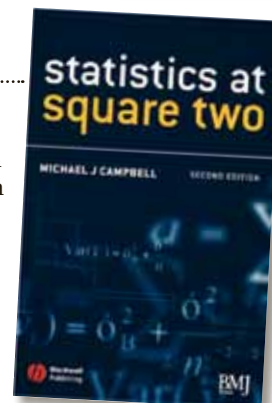
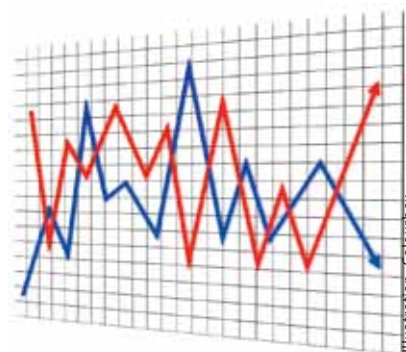
ISBN 978-14-0513-490-3

Där jag läste till läkare (Linköping) var termin 8 »ögonterminen«, men mitt ibland alla uveiter, glaukom och katarakter petade kursledning in en föreläsning om statistik. I kafeterian efteråt var vi många som tittade uppgivet på varandra. Oftalmologi var inte lätt, men statistik ... där högg vi i sten.

Det är en allmän föreställning att statistik är svårt, och därför finns också en uppsjö av statistikböcker som tappert försöker guida nybörjaren in i en djungel som inte består av lianer utan av medelvärden och medianer. χ^2 -test samsas med regressioner och överlevnadsanalyser.

En sådan introduktionsbok är »Statistics at square two« av Michael Campbell. Boken är kort och en fristående fortsättning av »Statistics at Square One« (Swinscow och Campbell).

Boken inleds med ett repetitionskapitel kring modeller, test

och data. Därefter avhandlas i tur och ordning multipel linjär regression, logistisk regression, överlevnadsanalyser, »random effects«-modeller, och andra modeller som man kan stöta på i litteraturen.

Tyvärr tycker jag inte
att boken når ända fram – det finns bättre

böcker för den som vill ha något lättläst och förhållandevis tunt till att börja med. Då slår jag hellre ett slag för »Presenting medical statistics from proposal to publication« av Peacock och Kerry (Oxford Medical Publications, 2007) eller Peats »Statistics workbook for evidence-based health care« (Wiley-Blackwell, BMJ Books 2008), där varje kapitel åtföljs av vetenskapliga (redan publicerade) artiklar som får exemplifiera varje statistisk teknik. Snyggt!

Jonas F Ludvigsson
barnläkare, Fulbright Research Scholar, Mayo-kliniken, USA

Nya upplagor

Nya omsorgsboken. 290 sidor

Femte upplagan

Redaktörer: Lena Söderman, Sivert Antonson

Förlag: Liber; 2011

ISBN 978-91-47-09519-3

Basisbög i medicin & kirurgi

784 sidor

Femte upplagan

Redaktörer: Torben V Schroeder, Svend Schulze, Jannik Hilsted, Liv Gøtzsche

Förlag: Munksgaard; 2012

ISBN 978-87-628-1006-8

Tillämpad biomekanik. 292 sidor

Andra upplagan

Författare: Christina von Heijne

Wiktorin, Margareta Nordin

Förlag: Studentlitteratur; 2012

ISBN 978-91-44-05713-2

Medicinsk genetik. 424 sidor

Andra upplagan

Författare: Søren Nørby, Peter K A Jensen

Förlag: FADLs Forlag; 2012

ISBN 978-87-7749-574-8

Alzheimers sjukdom – och andra

kognitiva sjukdomar. 292 sidor

Tredje upplagan

Författare: Jan Marcusson, Kaj Blennow, Ingmar Skoog, Anders Wallin

Förlag: Liber; 2012

ISBN 978-91-47-08482-1